

TRESTNÁ ZODPOVEDNOSŤ PRÁVNICKÝCH OSÔB V SLOVENSKOM PRÁVNOM PORIADKU

JOZEF MEDELSKÝ

Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Ústav verejného práva, Slovenská republika

Abstract in original language

Trestná zodpovednosť právnických osôb umožňuje postihovať právnické osoby za ich protiprávne konanie, umožňuje uložiť sankcie za konanie, ktoré nie je v súlade so zákonom a ktoré je spoločnosťou nežiaduce. Slovenská republika prijala úpravu trestnej zodpovednosti právnických v podobe tzv. nepravej trestnej zodpovednosti, ktorej základ tvorí konanie vedené proti fyzickej osobe, avšak popri treste fyzickej osobe, môže byť uložená trestnoprávna sankcia aj právnickej osobe, ktorá je zodpovedná za porušenie ustanovení zákona. Slovenská republika sa tak pridala k väčšine štátov Európy, ktoré si splnili svoje medzinárodné záväzky a zaviedli jednu z foriem trestnej zodpovednosti právnických osôb.

Key words in original language

trestná zodpovednosť právnických osôb, druhy trestnej zodpovednosti, slovenská právna úprava, medzinárodné záväzky, zhabanie peňažnej čiastky, zhabanie majetku, účel úpravy, prax slovenskej úpravy

Abstract

Criminal liability of legal entities enables state to take legal steps against the abusive actions of companies by using sanctions against actions which are not in accordance with the law. The Slovak republic adopted the legal procedure of criminal. In addition there can be taken legal steps also against the company which is accountable for the breaching of the law. By introducing this type of liability, The Slovak republic joined other European states and also fulfilled the international obligations by which it was bound.

Key words

criminal liability of legal entities, types of the criminal liability, Slovak law regulation, international obligations, financial sanction, conscript of wealth, purpose of regulation, future experience of Slovak regulation

1. ÚVOD

Trestná zodpovednosť právnických osôb predstavuje jednu z najaktuálnejších tém, ktorá je debatovaná tak na akademickej pôde, medzi odborníkmi, ako aj laikmi a širokou verejnosťou. Najčastejšie kladenou otázkou je: Prečo zaviesť trestnú zodpovednosť právnických osôb? A tou druhou: Ak zaviesť, tak akou formou? Z celosvetového meradla, za kolísku trestnej zodpovednosti právnických osôb môžeme pokladať angloamerický

system práva. Už začiatkom 19. storočia sa objavovali hlasy podporujúce myšlienku zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb. Napokon od roku 1840 sa v Anglicku trestná zodpovednosť právnických osôb skutočne praktizuje.¹ Anglicko, a teda aj anglosaský právny systém môžeme považovať za kolísku trestnej zodpovednosti právnických osôb.

Právna teória rozlišuje tri základné „typy“ trestnej zodpovednosti právnických osôb.

„Pravá trestná zodpovednosť právnických osôb: Táto úprava je obsiahnutá buď priamo v trestnom zákone alebo v osobitnom právnom predpise. Právnické osoby sú zodpovedné za užší alebo širší okruh trestných činov a dotknutým spoločnostiam je možné uložiť trestnoprávne sankcie. Tento spôsob regulácie zaviedla väčšina štátov Európskej únie.

Nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb: Právnickým osobám je možné uložiť trestnoprávnu sankciu alebo „kvázitrestnoprávnu sankciu“ v trestnom procese vedenom proti fyzickej osobe. Môže sa jednať o takú právnu úpravu, ktorá pozná iba zodpovednosť fyzických osôb, ale právnickej osobe je možné uložiť napríklad zhabanie prospechu z trestnej činnosti, obzvlášť keď páchatel' jednal v úmysle získať pre právnickú osobu prospech, alebo postihnúť právnickú osobu odobratím oprávnenia k podnikateľskej činnosti, obzvlášť keď právnická osoba mala možnosť trestnej činnosti fyzickej osoby zamedziť (kontrolou, dohľadom, výmenou zodpovedného zástupcu). Príkladom môže byť platná právna úprava Španielskeho kráľovstva.

Regulácia protiprávnej činnosti právnických osôb prostredníctvom administratívnoprávnych sankcií, a to spôsobom, ktorý zodpovedá medzinárodným dokumentom, podľa ktorých jednotlivé štáty majú právnickým osobám ukladať „účinné, primerané a odstrašujúce“ sankcie. Takýto spôsob regulácie protiprávnej činnosti právnických osôb zvolilo Nemecko.“²

2. HISTORICKÝ ASPEKT SLOVENSKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY

Trestná zodpovednosť právnických osôb bola predmetom diskusií na pôde slovenského zákonodarného zboru už od roku 2004. Neskôr tomu tak bolo v roku 2005, následne v roku 2006 boli preložené dva návrhy, predposledným bol návrh z roku 2008 a napokon návrh z roku 2010, ktorý ako jediný prešiel schválením Národnou radou Slovenskej republiky. Jednotlivé predkladané návrhy, až na ten posledný z roku 2010 stroskotali na nejednotnosti a vôli zákonodarcov zaviesť trestnú zodpovednosť

¹ Wells, C., *Corporations and Criminality Liability*, Oxford: 2001, reprinted: 2005, str. 94

² Jelínek, J., *Trestní odpovědnost právnických osob*, Praha, Linde, 2007, str. 22

právnických osôb a teda aj skutočne postihovať ich protiprávnu činnosť. Samotné návrhy od roku 2004 až do roku 2010 prešli mnohými a zásadnými zmenami. Jednotlivé návrhy rozoberali spočiatku tzv. formu pravej trestnej zodpovednosti, neskôr táto forma bola zredukovaná na niektoré taxatívne vymenované trestné činy, následne sa zákonodarný zbor zaoberal tzv. nepravou trestnou zodpovednosťou, čo napokon aj vyústilo v priatie tejto poslednej úpravy do slovenského právneho poriadku.

2.1 VLÁDNY NÁVRH 2004

Vládny návrh z roku 2004 sa ako prvý pokúšal riešiť potrebu zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb. Samotná úprava bola zapracovaná v rámci pripravovanej rekodifikácie trestného práva. Úprava bola obsiahnutá v piatej hlave pripravovaného Trestného zákona pod názvom „Trestná zodpovednosť právnických osôb“, uvedená v § 122 až § 130. Úpravu bolo možné rozdeliť do troch častí. V prvej časti zákonodarca opisoval všeobecné ustanovenia o trestnej zodpovednosti právnických osôb, v druhej pojednával o druhoch trestov a ochranných opatreniach, ktoré budú postihovať protiprávnu činnosť právnických osôb. Tretia časť bola zameraná na ukladanie a výkon jednotlivých trestov a ochranných opatrení, ktoré mali byť právnickej osobe uložené.

2.1.1 PRVÁ ČASŤ:

Prvá časť sa zaoberá zavedením trestnej zodpovednosti právnických osôb.

Ustanovením § 122 ods. 1: „sa zavádza originálna trestná zodpovednosť právnických osôb za chybné a nesprávne konanie jej vedenia. Tým sa ustupuje od tradičného „societas deliquere non potest“ (spoločnosť – korporácia nemôže byť potrestaná)³. Zákonodarca v rámci dôvodovej správ zároveň priznáva, že nedefinuje pojem právnickej osoby a zároveň sa odvoláva na iné právne odvetvia (občiansky zákonník, obchodný zákonník,) kde by mala byť právna úprava vymedzenia tohto pojmu dostatočná.

V odseku druhom zákonodarca vymedzuje skutočnosť, že trestná zodpovednosť právnických osôb nebude postihovať štát, štátne orgány, obce a vyšší územný celok. Zákonodarca vychádza predovšetkým zo skutočnosti, že ak by reálne došlo k spáchaniu trestného činu zo strany predstaviteľa štátu, tak tieto skutky sú výlučne ich osobnými skutkami bez predpokladaného materiálneho príspevia štátu a teda bude vylúčené aplikovať trestnú zodpovednosť právnických osôb. Záverom tohto ustanovenia zákonodarca dodáva, že štát nemôže trestať sám seba.

³ Dôvodová správa k novele Trestného zákona, 2004

V § 122 ods. 3 sú obsiahnuté ustanovenia o pôsobnosti Trestného zákona na okruh právnických osôb na ktoré sa trestná zodpovednosť právnických osôb použije:

„ (3) Trestná zodpovednosť právnickej osoby sa posudzuje podľa tohto zákona vtedy, ak:

trestný čin bol spáchaný na území Slovenskej republiky,

trestný čin spáchala v cudzine právnická osoba majúca sídlo v Slovenskej republike alebo právnická osoba, ktorá má na území Slovenskej republiky podnik alebo organizačnú zložku.“⁴

Záverom prvej časti v § 123 zákonodarca pojednáva a vymedzuje skutočnosť kedy je trestný čin spáchaný právnickou osobou. Konkrétne ustanovuje, že trestný čin je spáchaný ak konal v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom:

- a) jej štatutárny orgán alebo jeho člen,
- b) člen dozorného orgánu, alebo
- c) iná osoba oprávnená konať za právnickú osobu.

Následne v rámci ods. 2 autor dodáva, že trestná zodpovednosť právnickej osoby nevyklučuje trestnú zodpovednosť fyzickej osoby. Posledné ustanovenie § 123 dodáva, že právnická osoba je zodpovedná za všetky trestné činy uvedené v osobitnej časti Trestného zákona s výnimkou, ak by páchatelom konkrétneho trestného činu mohol byť iba špeciálny alebo konkrétny subjekt. Jednalo by sa teda o osobu, ktorá by mala určitú spôsobilosť, postavenie alebo vlastnosť (vojak, matka novonarodeného vojaka...)

2.1.2 DRUHÁ ČASŤ

Obsahom druhej časti vládneho návrhu bolo ustanovenie druhov trestov a ochranných opatrení, ktoré budú postihovať protiprávne konanie právnickej osoby. V rámci § 124 pripravovaného Trestného zákona zákonodarca ponúka nasledovné sankcie pre právnické osoby:

„(1) Za spáchaný trestný čin môže súd uložiť právnickej osobe len tieto tresty

- a) peňažný trest,

⁴ § 122 ods. 3 vlastného materiálu k novele Trestného zákona, 2004

- b) trest zrušenia právnickej osoby,
- c) trest prepadnutia majetku,
- d) trest prepadnutia vecí,
- e) trest zákazu vymedzenej činnosti,
- f) trest zákazu alebo obmedzenia prijímať verejné dotácie alebo subvencie, alebo
- g) trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní.

(2) Za spáchaný trestný čin môže súd uložiť právnickej osobe len tieto ochranné opatrenia

zhabanie vecí,

súdny dohľad nad činnosťou právnickej osoby.⁵

Uvedený katalóg trestov mal byť efektívnym spôsobom postihovania právnických osôb. Právnické osoby by mali byť postihované prevažne majetkovými trestami, aby bolo zasiahnuté do najcitlivejšej oblasti právnickej osoby, teda do jej ziskov. Ponúkaný katalóg bol jedným z dôvodov neprijatia tejto navrhovanej úpravy, keďže jestvovala obava, že uvedené sankcie budú postihovať, resp. budú mať dopad na tretie osoby, ako napríklad na zamestnancov dotknutej právnickej osoby, ktorej bola sankcia uložená.

2.1.3 TRETIA ČASŤ

Tretia časť rieši problematiku ukladania a výkonu jednotlivých sankcií, ktoré môžu právnické osoby postihovať. Zákonodarca v rámci tejto tretej časti dodáva, že na ukladanie a výkon trestov a ochranných opatrení, ktoré sa dotýkajú právnických osôb sa použijú všeobecné zásady pre ukladanie trestov a ochranných opatrení. Pri treste prepadnutia majetku alebo jeho časti, v prípade podozrenia zo spáchania trestného činu tým, že právnická osoba nadobudla majetok trestnou činnosťou, zákonodarca ustanovil, aby dotknutá právnická osoba preukázala legálny pôvod nadobudnutého majetku, inak jej bude trest prepadnutia majetku alebo jeho časti uložený. Zavádza sa teda povinnosť tzv. obráteného dôkazného bremena dotknutej právnickej osoby. Zákonodarca taktiež určuje, že konkrétne tresty (trest zrušenia právnickej osoby, trest prepadnutia majetku, trest zákazu vymedzenej činnosti) a ochranné opatrenia (zhabanie vecí, súdny dohľad nad činnosťou právnickej osoby) nemôžu postihnúť politickú stranu alebo

⁵ § 124 ods. 1 a ods. 2 vlastného materiálu k novele Trestného zákona, 2004

hnutie alebo právnickú osobu zriadenú zákonom. Je tomu tak preto, že opačný postup by znamenal neprístupný zásah do politických práv zaručených ústavou v čl. 26 – 32 Ústavy SR.

Zvzhľadom na nejasnosti a predovšetkým na absentujúcu politickú vôľu prijať tak závažnú a potrebnú úpravu minister spravodlivosti dňa 8.02.2005 zobral vládny návrh zákona späť.

2.2 VLÁDNY NÁVRH Z ROKU 2005

Vládny návrh z roku 2005 predstavoval len prepracovanejšiu úpravu pôvodne navrhovanej zmeny z roku 2004. Oproti predošlej úprave, tá z roku 2005 navrhovala niekoľko zmien. Úprava bola rovnako rozdelená do troch častí.

2.2.1 PRVÁ ČASŤ:

V prvej časti zákonodarca rovnako pojednáva o pojme právnická osoba a o samotnom zavedení trestnej zodpovednosti právnickej osoby. Oproti predošlej úprave však v § 122 ods. 1 dodáva: „Za podmienok ustanovených v tejto hlave je trestne zodpovedná aj právnická osoba alebo jej právny nástupca; právny nástupca len vtedy, ak štatutárny orgán alebo jeho člen, dozorný orgán alebo jeho člen alebo iná osoba oprávnená konať alebo rozhodovať za právnickú osobu vedel alebo mohol vedieť, že právnická osoba spáchala čin, ktorý vykazuje znaky trestného činu.“⁶ Pripravovaný návrh teda oproti návrhu z roku 2004 ustanovoval aj možnosť prechodu povinností na právneho nástupcu sankcionovanej právnickej osoby a to za podmienky, že táto nástupnícka právnická osoba vedela alebo mohla vedieť, že právnická osoba spáchala trestný čin. Základná zmena nového návrhu spočívala vo vymedzení konkrétnych trestných činov, ktoré sa právnická osoba môže dopustiť. Rozdiel teda spočíval v tom, že návrh z roku 2004 umožňoval, aby právnické osoby boli postihované za všetky trestné činy. Návrh z roku 2005 ponúka taxatívny výpočet trestných činov, ktorých sa právnická osoba môže dopustiť. Jednalo sa o výpočet trestných činov uvedených v hlavách dva, štyri, päť, šesť, osem, deväť a dvanásť. Aj z týchto hláv zákonodarca vyselektoval, len konkrétnu skupinku trestných činov.⁷

⁶ § 122 ods. 1 vlastného materiálu k novele Trestného zákona, 2005

⁷ II. hlava - nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 181 a § 182, obchodovanie s ľuďmi podľa § 188, obchodovanie s deťmi podľa § 189 a § 190

IV. hlava – neoprávnené vyrobenie a používanie elektronického platobného prostriedku a inej platobnej karty podľa § 228, neoprávnené obohatenie podľa § 235, podielníctvo podľa § 240, legalizácia príjmu z trestnej činnosti podľa § 242 a § 243, poškozovanie a zneužitie záznamu na nosiči informácií podľa § 256,

2.2.2 DRUHÁ ČASŤ:

Druhá časť podobne obsahovala taxatívny výpočet jednotlivých druhov trestov a ochranných opatrení. Samotný katalóg trestov sa oproti skôr navrhovanej úprave nezmenil. Zmenilo sa ustanovenie, v rámci ktorého nebolo možné uložiť konkrétne tresty a ochranné opatrenia politickej strane alebo hnutiu alebo právnickej osobe zriadenej zákonom.

2.2.3 TRETIA ČASŤ:

Tretia časť sa dotýkala len niekoľkých zmien. Konkrétne sa zmena dotkla skutočnosti, že politickej strane alebo hnutiu alebo právnickej osobe zriadenej zákonom nebolo možné uložiť trest zrušenia právnickej osoby, trest prepadnutia majetku, trest zákazu vymedzenej činnosti. Z ochranných opatrení nebolo možné uložiť týmto subjektom len ochranné opatrenie súdneho dohľadu nad činnosťou právnickej osoby, vypadla teda možnosť uloženia aj prvého ochranného opatrenia zhabania vecí. Pribudol taktiež nový bod. Konkrétne, že trest (trest zrušenia právnickej osoby, trest prepadnutia majetku, trest zákazu vymedzenej činnosti a ochranné opatrenie, trest zákazu alebo obmedzenia prijímať verejné dotácie alebo subvencie, trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní) a ochranné opatrenie (súdny dohľad nad činnosťou právnickej osoby) nemôže byť uložené mestskej časti, obci alebo vyššiemu územnému celku.

Z navrhovaných zmien podobne bola vypustená trestná zodpovednosť právnických osôb. Jestvovala obava, že by sa touto úpravou zaviedol kolektívny trest, ktorý by mal dosah aj na zamestnancov, ktorí v končennom dôsledku nie sú zodpovední za protiprávnu činnosť právnickej osoby.

V. hlava – poškodzovanie finančných záujmov Európskych spoločenstiev podľa § 270 a § 271, falšovanie, pozmeňovanie a neoprávnená výroba peňazí a cenných papierov podľa § 279, uvádzanie falšovaných, pozmenených a neoprávnené vyrobených peňazí a cenných papierov podľa § 280, výroba a držanie falšovateľského náčinia podľa § 281, porušovanie práv k ochrannej známke, označeniu pôvodu výrobku a obchodnému menu podľa § 290, porušovanie priemyselných práv podľa § 291, porušovanie autorského práva podľa § 292,

VI. hlava – všeobecné ohrozenie podľa § 293, nedovolené ozbrojovanie a obchodovanie so zbraňami podľa § 303 a § 304, založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny podľa § 305, založenie, zosnovanie a podporovanie teroristickej skupiny podľa § 306, nedovolená výroba a držanie jadrových materiálov, rádioaktívnych látok a vysoko rizikových chemických látok podľa § 307 a § 308, ohrozenie a poškodenie životného prostredia podľa § 309, neoprávnené nakladanie s odpadmi podľa § 311, porušovanie ochrany vôd a ovzdušia podľa § 312, porušovanie ochrany rastlín a živočíchov podľa § 314, únik organizmov podľa § 318,

VIII. hlava – prijímanie úplatku podľa § 337, § 338, § 339 a § 340, podplácanie podľa § 341, § 342, § 343 a § 344, nepriama korupcia podľa § 345, marenie spravodlivosti podľa § 353, prevádzачstvo podľa § 364 a § 365,

IX. hlava – kupliarstvo podľa § 376, výroba detskej pornografie podľa § 377, rozširovanie detskej pornografie podľa § 378, prechovávanie detskej pornografie podľa § 379,

XII. hlava – terorizmus podľa § 427

2.3 NÁVRHY Z ROKU 2006

V roku 2006 boli zákonodarnému zboru Slovenskej republiky predložené dva návrhy zákonov, ktoré riešili problematiku trestnej zodpovednosti právnických osôb. Prvý návrh pochádzal z dielne opozičných poslancov pod záštitou bývalého ministra spravodlivosti Daniela Lipšica. Druhý návrh bol vládny návrh. Oba návrhy boli takmer identické.

Opozičný návrh pozostával z troch základných častí, ktoré je možné rozdeliť nasledovne. Obsahom prvej časti boli všeobecné, hmotnoprávne ustanovenia. Druhá časť riešila problematiku z procesného hľadiska a tretia časť obsahovala spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia.

2.3.1 HMOTNOPRÁVNE USTANOVENIA

V dôvodovej správe vystupuje do popredia, ako dôvod zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb aj skutočnosť plnenia si medzinárodných záväzkov, ktoré predovšetkým vychádzajú z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii. Opozičný návrh začiatkom ustanovoval, ako predmet zákona, zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb. Podobne ako v predošlých návrhoch vymedzoval okruh subjektov, na ktoré sa ustanovenia navrhovaného zákona nepoužijú, pričom návrh zákona umožňoval, aby sa trestná zodpovednosť týkala aj tých obchodných spoločností, v ktorých má štát majetkový podiel alebo v ktorých riadiacich orgánoch má svojich zástupcov. Návrh upravoval aj možnosť postihnutia právneho nástupcu. Podobne ako v návrhu z roku 2005, aj tento predkladaný návrh len taxatívne vymenovával trestné činy, za ktoré môže byť právnická osoba sankcionovaná. Opozičný návrh upravoval inštitúty účinnej ľútosti, premlčania výkonu trestu a zahľadania odsúdenia.⁸ Pokiaľ ide o jednotlivé druhy trestov a ochranných opatrení, tak oproti predošlým návrhom pribudol jeden nový druh trestu. Konkrétne sa jednalo o trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku, pričom tento trest mohol byť uložený len popri inom treste. Návrh zároveň stanovil, že nie je možné uložiť popri sebe trest prepadnutia vecí a prepadnutia majetku. Ochranné opatrenie bolo taktiež možné uložiť popri treste alebo samostatne. Návrh rovnako ako v predošlých rokoch pojednával o nemožnosti postihnúť konkrétnymi sankciami politické strany alebo hnutia alebo právnické osoby zriadené zákonom. Rovnako aj obce a vyššie územné celky a mestské časti v Bratislave a mestské časti v Košiciach. Následné predkladaný návrh upravoval ukládanie a výkon jednotlivých sankcií.

⁸ § 6 vlastného materiálu opozičného návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických a o zmene a doplnení niektorých zákonov osôb, 2006

2.3.2 PROCESNÉ USTANOVENIA

Procesné ustanovenia sa snažili vyriešiť problematiku postihovania právnických osôb, ktoré sa dopustili protiprávneho konania. Samotný návrh pojednával o inštitútoch trestného konania ako napríklad: zabezpečovacie opatrenia, miestna príslušnosť súdu, spoločné konanie, zastupovanie právnickej osoby a možnosť mať obhajcu, oznamovanie úkonov trestného konania, predvolanie a predvedenie zástupcov právnickej osoby, vrátane možnosti uloženia poriadkovej pokuty, výsluch, záverečnú reč a posledné slovo, prerušenie výkonu uloženého trestu a napokon aj výkon druhov trestov a ochranných opatrení upravených v hmotnoprávnej časti navrhovaného zákona.

2.3.3 SPOLOČNÉ, PRECHODNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Tretia časť obsahovala ustanovenia o účinnosti zákona, o skutočnosti že týmto zákonom sa preberajú konkrétne právne akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie. Upravoval dôležitú skutočnosť, že ak sa v Trestnom zákone hovorí o osobe alebo fyzickej osobe, rozumie sa tým na účely tohto zákona tiež právnická osoba. Napokon ustanovoval, že ak tento zákon neustanovuje inak, subsidiárne sa použijú ustanovenia Trestného zákona a Trestného poriadku.

Vládny návrh bol vo svojej podstate identický s návrhom opozičných poslancov. Taktiež sa delil na tri časti. Pojednával teda o hmotnoprávnej a procesnoprávnej stránke a zároveň obsahoval aj spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia. Filozofia predkladaného návrhu bola rovnaká a to potreba zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb ako splnenie medzinárodného záväzku vyplývajúceho z členstva v Európskej únii a iných medzinárodných organizáciách.

Predkladané návrhy vychádzali z potreby zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb. Oba predkladané návrhy neprešli ani celým legislatívnym procesom. Rovnako ako predošlé návrhy stroskotali a trestná zodpovednosť právnických osôb nebola prijatá.

2.4 VLÁDNY NÁVRH Z ROKU 2008

V roku 2008 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predložilo na rokovanie vlády návrh novely Trestného zákona a Trestného poriadku. Najzásadnejšou zmenou malo byť zavedenie tzv. nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Konkrétne podoba mala pozostávať zo zavedenia dvoch nových ochranných opatrení, konkrétne zhabania určenej výšky finančných prostriedkov a zhabania majetku. Vláda však navrhovaný materiál neschválila, a teda návrh sa nedostal ani do parlamentu. Po prvý krát bola vyjadrená koncepcia zvedenia nepravej trestnej zodpovednosti čo bolo podkladom pre prijatie následného návrhu v roku 2010.

2.5 VLÁDNY NÁVRH Z ROKU 2010

V roku 2010 začal ďalší pokus o zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorý napokon vyústil v schválenie zákona č. 224/2010 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vládny návrh vychádzal z návrhu z roku 2008, ktorý ustanovoval tzv. nepravú trestnú zodpovednosť právnických osôb.

Úprava účinná od 1. septembra 2010 spočíva v zavedení nových trestnoprávných sankcií, tzv. kvázisankcií, v podobe ochranných opatrení voči právnickým osobám, teda nie je možné hovoriť o priamych trestoch. Právnické osoby sú sankcionované za protiprávne konanie popri treste, ktorý je uložený fyzickým osobám konajúcim za danú právnickú osobu.

Konkrétne sa jedná o dva druhy ochranných opatrení:

a) zhabanie peňažnej čiastky

b) zhabanie majetku

2.5.1 ZHABANIE PEŇAŽNEJ ČIASTKY

Ochranné opatrenie zhabania peňažnej čiastky môže súd v prípade porušenia ustanovení Trestného zákona uložiť fakultatívne. Účelom opatrenia je sankcionovať právnickú osobu za porušenie povinností osôb oprávnených konať za túto osobu v čoho dôsledku došlo k spáchaniu činu hoci aj v štádiu pokusu alebo k účasti na trestnom čine (§ 83 Trestného zákona). Samotné ochranné opatrenie pozostáva z výroku súdu o tom, že sa uloží určená finančná čiastka vo výške zodpovedajúcej protiprávnemu konaniu a povinná právnická osoba by mala na ňu reagovať uhradením v lehote nie kratšej ako tridsať dní od právoplatnosti rozhodnutia. V prípade neuhradenia v stanovenej lehote sa prikróčí k v výkonu rozhodnutia.

Ochranné opatrenie súd uloží ak bol spáchaný TČ právnickou osobou a to v súvislosti s:

výkonom oprávnenia zastupovať právnickú osobu

výkonom oprávnenia prijímať rozhodnutia v mene právnickej osoby

výkonom oprávnenia vykonávať kontrolu v rámci právnickej osoby

so zanedbaním dohľadu alebo náležitej starostlivosti v právnickej osobe

Návrh prokurátora na uloženie ochranného opatrenia nebude podmienený žiadnou väzbou na trestné stíhanie fyzickej osoby. Bude sa môcť podať v okamihu ak budú zistené vyššie uvedené okolnosti porušenia právneho predpisu zo strany právnickej osoby.

Zhabanie určenej výšky finančných prostriedkov môže súd uložiť vo výške od 800 eur do 1 660 000 eur, pričom súd prihliada na závažnosť spáchaného činu, rozsah, získaný prospech, škodu, okolnosti spáchania a následky. Ochranné opatrenie zhabania peňažnej čiastky nemôže postihovať majetok štátu, Európskej únie, orgánu cudzieho štátu, majetok medzinárodných organizácií, štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií, obce, vyššieho územného celku, atď. Taktiež sa neukladá v prípade ak došlo k zániku trestnosti premlčaním trestného stíhania alebo na základe účinnej ľútosti. Zákon predpokladá prechod povinností na právneho nástupcu v prípade zániku právnickej osoby. Obdržaná peňažná čiastka pripadá štátu.

2.5.2 ZHABANIE MAJETKU

Ochranné opatrenia zhabania majetku je súdom ukladané obligatórne. Kvázitrestná sankcia zhabania majetku sa viaže len na taxatívne vymenované trestné činy uvedené v Trestnom zákone.

Účelom opatrenia je odňať majetok, ktorý právnická osoba nadobudla v dôsledku spáchania trestného činu uvedeného v § 58 ods.2 Trestného zákona⁹.

Zákonná úprava navrhuje, aby logickým dôsledkom uloženia tohto ochranného opatrenia bolo vyhlásenie konkurzu na majetok tejto právnickej osoby. Uložené ochranné opatrenie zhabanie majetku bude postihovať len majetok, ktorého vlastníkom bude odsúdený, teda právnická osoba po skončení konkurzného konania. Právna úprava preferuje primárne uspokojenie pohľadávok veriteľov dotknutej právnickej osoby a až následne zámer štátu spôsobiť majetkovú ujmu dotknutej právnickej osobe.

⁹ Trest prepadnutia majetku súd uloží, ak odsudzuje páchatel'a za spáchanie trestného činu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi, trestného činu obchodovania s ľuďmi, trestného činu vydierania, trestného činu hrubého nátlaku, trestného činu nátlaku, trestného činu podielníctva, trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti, trestného činu falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov, trestného činu uvádzania falšovaných, pozmeňovaných a neoprávnene vyrobených peňazí a cenných papierov, trestného činu výroby a držby falšovateľského náčinia, trestného činu skrátenia dane a poistného, trestného činu neodvedenia dane a poistného, trestného činu nezaplatenia dane, trestného činu porušenia predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru, trestného činu založenia, zosnovania podporovania zločineckej skupiny, trestného činu založenia, zosnovania podporovania teroristickej skupiny, trestného činu prijímania úplatku, trestného činu podplácania, trestného činu falšovania a pozmeňovania verejnej listiny, úradnej pečate, úradnej uzávery, úradného znaku a úradnej značky, trestného činu prevádzkačstva, trestného činu kupliarstva, trestného činu výroby detskej pornografie, trestného činu rozširovania detskej pornografie, trestného činu ohrozovania mravnosti, trestného činu terorizmu a niektorých foriem účasti na terorizme a páchatel' nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti.

Ochranné opatrenie zhabania majetku nemôže postihnúť majetok štátu, Európskej únie, orgánu cudzieho štátu, majetok medzinárodných organizácií, štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií, obce, vyššieho územného celku, atď., podobne ako pri ochrannom opatrení zhabania peňažnej čiastky.

V prípade tohto ochranného opatrenie, zákon upravuje aj dôvod prečo by nemalo byť toto opatrenie uložené. Súd neuloží opatrenie zhabania majetku ak to odôvodňuje dôležitý verejný záujem. Takýmto záujmom je napríklad, že uložené opatrenie bude mať za následok prepúšťanie zamestnancov dotknutej právnickej osoby. V danom prípade, aby nedošlo k situácii, že právnické osoby nebudú sankcionované za protiprávne konanie, súd uloží ochranné opatrenie zhabanie peňažnej čiastky.

Spolu z novelizáciu Trestného zákona, ktorá zaviedla nepravú trestnú zodpovednosť právnických osôb, došlo aj k novelizácii Trestného poriadku, zákona o správe a vymáhaní súdnych poplatkov a zákona o konkurze a reštrukturalizácii a napokon zákona o registri trestov.

3. ZÁVER

Proces prijímania trestnej zodpovednosti právnických osôb bol veľmi zdĺhavý. Je potrebné povedať, že táto problematika, ktorá je predmetom celosvetových debát je veľmi obsiahla a náročná. V pomeroch Slovenskej republiky je však komplikované povedať či práve komplikovanosť tejto problematiky bola tým prvým a pravým dôvodom prečo nebola trestná zodpovednosť právnických osôb v slovenskom právnom poriadku zavedená. Ako je zrejmé, aj navrhovaná právna úprava riešila túto problematiku rozlične. Návrhy sa menili, doplňali, no ani táto skutočnosť nepriniesla samotné zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb. Odborníci, členovia zákonodarného zboru aj verejnosť si je vedomá potreby zavedenia takejto zodpovednosti, ako efektívneho nástroja v boji proti ekonomickej kriminalite prevažne páchanej právnickými osobami. V Slovenskej republike bola napokon prijatá v roku 2010 tzv. nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb. Úprava sa premietla v zavedení dvoch „kvázitrestnoprávných“ sankcií v podobe ochranných opatrení. Je potrebné povedať, že Slovenská republika si splnila svoje medzinárodné záväzky a prijala niektorú z foriem trestnej zodpovednosti. Táto úprava, ktorá je účinná od 1. septembra 2010 ešte však nebola aplikovaná v praxi. Značná časť odborníkov sa prikláňa k názoru, že táto norma je absolventnou a teda jej použitie nie je ani možné. Zastávajú sa názory, že pri príprave tak závažnej problematiky nebol do úvahy pribraný názor akademickej obce. Je teda možné povedať, že nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb je v Slovenskej republike vnímaná negatívne. Prevažuje názor, že Slovenská republika mala ísť cestou pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb a teda mala byť zavedená kolektívna zodpovednosť, kde by bola právnická osoba postihovaná za všetky trestné činy uvedené v osobitnej časti

Trestného zákona. Je potrebné poukázať, že takýto návrh tu bol, avšak ani ten nebol schválený. Kde potom hľadať dôvod nemožnosti či neschopnosti prijatia tejto úpravy od roku 2004? Absentujúca politická vôľa a lobbing nadnárodných spoločností, ktorým sú ponúkané nemalé výhody, dokážu ovplyvniť aj názor členov zákonodarného zboru, ktorí všetci svorne tvrdia, že trestnú zodpovednosť právnických osôb je potrebné prijať, avšak skutočnosť je iná.

Prijatá právna úprava by v každom prípade mala mať svoj priestor v praxi, aby bolo následne možné vyhodnotiť potrebu doplnenia o nové druhy sankcií alebo o prijatie komplexnej zmeny a prejedania na iný druh trestnej zodpovednosti právnických osôb.

Nesporným pozitívom slovenskej právnej úpravy je fakt, že Slovenská republika prijala jednu z odporúčaných úprav a splnila si tak svoje medzinárodné záväzky.

Literature:

- Ivor J. a kolektív, Trestné právo hmotné, Všeobecná časť 1, Bratislava, Iura Edition, 2006, s. 530, ISBN 80-8078-099-4
- Jelínek, J., Trestní odpovědnost právnických osob, Praha, Linde, 2007, s. 270, ISBN 978-80-7201-683-9
- Wells, C., Corporations and Criminality Liability, Oxford: 2001, reprinted: 2005, p. 198, ISBN 0-19-924619-X
- Vlastný materiál k novele Trestného zákona, 2004
- Dôvodová správa k novele Trestného zákona, 2004
- Vlastný materiál k novele Trestného zákona, 2005
- Dôvodová správa k novele Trestného zákona, 2005
- Vlastný materiál opozičného návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických a o zmene a doplnení niektorých zákonov osôb, 2006
- Dôvodová správa k opozičnému návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických a o zmene a doplnení niektorých zákonov osôb, 2006
- Vlastný materiál vládneho návrhu novely Trestného zákona, 2006
- Dôvodová správa k vládne návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických a o zmene a doplnení niektorých zákonov osôb, 2006

- Vlastný materiál vládneho návrhu novely Trestného zákona, 2008
- Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických a o zmene a doplnení niektorých zákonov osôb, 2008
- Zákona č. 224/2010 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Dôvodová správa k návrhu zákona č. 224/2010 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání, <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>

Contact – email

jozef_medelsky@hotmail.com